

© LÄKARTIDNINGEN

2012-10-09 nummer 41 - Läs artikeln som PDF - Skriv ut

[Kommentera denna artikel!](#)

RECENSION

Lätt-sträckläst om läkemedel

Åsa Ljungh
docent, överläkare, Lund

Läkemedel som förändrat världen

164 sidor

Författare: Johan Wennerberg

Förlag: Apotekarsocieteten; 2012

ISBN 978-91-9794-525-7

■ Denna lätt-sträcklästa läkemedelsbok har som undertitel »Historia om vetenskap, slump och envishet«. Femton läkemedel från morfin till sildenafil är väl valda ur vår långa moderna farmakologihistoria. Tema för en uppföljare saknas inte, med heparin och en rad andra biologiska och syntetiska läkemedel som exempel.

Varje kapitel beskriver utvecklingen

av medlet, som i varierande grad just utgörs av vetenskap, slump och envishet. Det är en mycket imponerande och initierad samling fakta som presenteras. Att vetenskap och envishet (och anslag!) ligger bakom de flesta medicinska framstegen är ingen nyhet för oss som tangerat denna sfär. Därför är slumpens inverkan särskilt intressant. Sulfa är ett bra exempel:

H Hörlein vid en av tyska Bayers anläggningar patenterade 1909 sulfanilamid för att få azofärger att binda till ullproteiner och bli tvättäkta. En kemist och en immunolog vid Rockefeller Institute i New York tillverkade potentiellt antibakteriella substanser. År 1915 fann de att sulfanilamid var verksamt mot streptokocker och pneumokocker, men de tyckte substansen var för enkel för att kunna ha någon effekt och uteslöt den därför i vidare experiment. Patologen och onkologen G Domagk anställdes vid Bayer 1927 för att hitta ett antibakteriellt medel. Det första han gjorde var att etablera en experimentell infektionsmodell i mus. Bayer ingick i IG Farbenindustrie, som tillverkade kemiska färgämnen. Domagk började därför sitt letande bland färgämnen – logiskt, eftersom bakterier kunde färgas av en del substanser, och man visste (hur?) att en del färgämnen kunde avdöda mikroorganismer. Vissa av de lovande bakteriedödande substanserna dödade även mössen, men Domagk gav inte upp och kunde senare visa att färgämnet prontosil fungerade. I smyg behandlade han framgångsrikt sin sexåriga dotter, som fått streptokocksepsis efter en olycka. Hans resultat fick ett kyligt mottagande 1935, men när den amerikanske presidenthustrun Eleanor Roosevelt specialrekvirerade preparatet för sin son kom ett genombrott.

En annan pionjärbehandling var den av Winston Churchills livshotande lunginflammation i Nordafrika tidigt under andra världskriget. Ett tyskt läkemedel kunde ha förändrat utgången av kriget.

Patentstridigheter är återigen sulfa ett bra exempel på. Frankrike tillät inte patentering av läkemedel och framställde snabbt bland annat sulfanilamid, den verksamma nedbrytningsprodukten av prontosil. Patentet på sulfanilamid hade gått ut och Frankrike anklagade Tyskland för att medvetet ha gjort prontosil mer komplicerat för att dölja den

patentlösa situationen.

Hässles metoprolol och omeprazol är svenska succéläkemedel (s k »blockbusters«), som behandlas i två mycket spännande kapitel. Ivan Östholms, Lars Werkös och Arvid Carlssons fina insatser lyfts fram, men viktiga synteskemister och biologer borde ha avtackats – Arne Brännström, Ulf Junggren, S E Sjöstrand och J Einar Carlsson.

Volymen är förnämligt illustrerad. Förutom sedvanlig litteraturförteckning finns det ett personregister, ett bildregister och ett sakregister.

Volymen passar väl in i klinikers och öppenvårdsstationers bibliotek. Vi ser fram emot del 2 och en analys av hur vi kan aktivera våra politiker att stimulera ny läkemedelsforskning.

Läkemedel som förändrat världen, av Johan Wennerberg.

Kommentarer till Läkartidningens artiklar på nätet

[Kommentera denna artikel!](#)

Det finns inga kommentarer till denna artikel.